

Skolenkäten hösten 2016

Skolenhetsrapport

Enkätresultat för elever i åk 9

Lysingskolan, Ödeshögs kommun

Antal elever: 49

Antal svarande: 38

Svarsfrekvens: 78 procent

Klasser: 9A, 9B

Innehållsförteckning

Inledning	2
Resultat indexvärden – diagram	3
Resultat indexvärden – tabell	4
Resultat indexvärden – förändring	5
Resultat indexvärden – jämförelser	6
Resultat frågeområden och påståenden	7
Redovisningsprinciper	15
Principer för att skydda respondenternas anonymitet	15
Om Skolenkäten	16

Inledning

Skolenkäten genomförs med alla skolenheter under en tvåårsperiod. Enkäten är ett viktigt underlag i Skolinspektionens arbete med att granska landets skolor. Svaren på vissa frågor redovisas även på Skolverkets webbplats [Välja skola](#), som riktar sig till föräldrar och elever.

Skolenkäten besvaras av:

- Elever i grundskolans årskurs 5 och 9 samt gymnasieskolans år 2
- Pedagogisk personal¹ i grund- och gymnasieskola
- Vårdnadshavare till barn i förskoleklass, grund- och grundsärskola

Hösten 2016 besvarade 63 108 elever, 21 278 pedagogisk personal¹ och 71 163 vårdnadshavare till barn i grund- och grundsärskola Skolenkäten. Totalt deltog 1 511 skolenheter i undersökningen riktad mot grund-, grundsär- samt gymnasieskolan.

Mer om Skolenkäten kan du läsa på Skolinspektionens hemsida www.skolinspektionen.se/om-skolenkaten

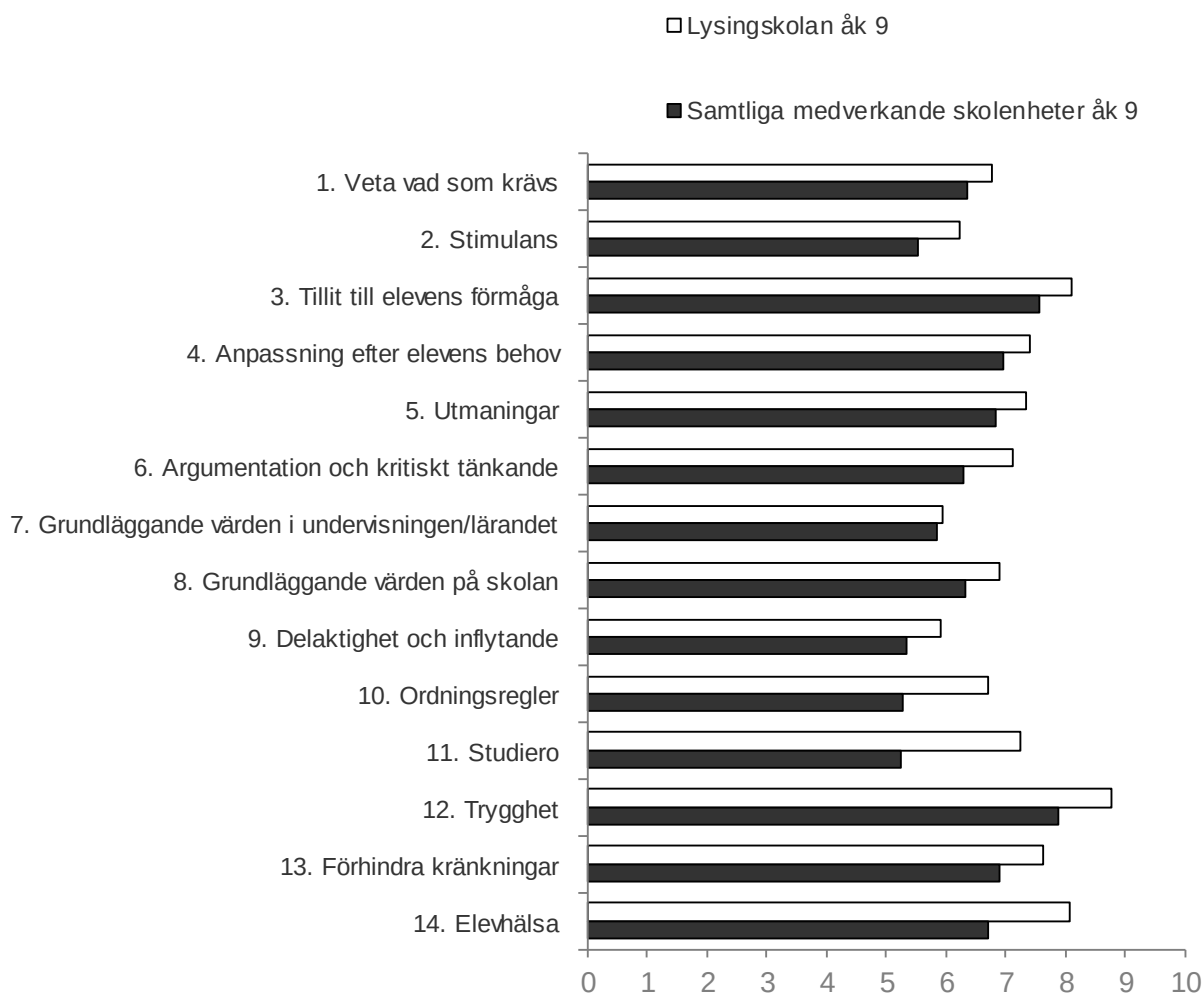
¹ Med pedagogisk personal avses i Skolenkäten den pedagogiska personal som huvudsakligen planerar, bedriver och följer upp undervisning i grundskolan och gymnasiet (observera ej pedagoger inom förskoleklass, skolbarnomsorg eller grundsärskola).

Resultat indexvärden – diagram

Diagram över indexvärden (0–10). Ett högt indexvärde indikerar en positiv uppfattning. Läs mer om hur indexvärdet beräknas i avsnittet *Om Skolenkäten*.

Vit stapel: Aktuell skolenhet åk 9

Svart stapel: Samtliga deltagande skolenheter för insamlingsomgången åk 9

Resultat indexvärden – tabell

Tabell över indexvärden (0–10). Ett högt indexvärde indikerar en positiv uppfattning. Läs mer om hur indexvärdet beräknas i avsnittet *Om Skolenkäten*.

Först presenteras indexvärdet för aktuell skolenhet. Efter det presenteras resultatet för samtliga deltagande skolenheter i insamlingsomgången.

	Lysingskolan åk 9	Samtliga medverkande skolenheter åk 9
1. Veta vad som krävs	6,8	6,4
2. Stimulans	6,2	5,5
3. Tillit till elevens förmåga	8,1	7,6
4. Anpassning efter elevens behov	7,4	7,0
5. Utmaningar	7,4	6,8
6. Argumentation och kritiskt tänkande	7,1	6,3
7. Grundläggande värden i undervisningen/lärandet	6,0	5,8
8. Grundläggande värden på skolan	6,9	6,3
9. Delaktighet och inflytande	5,9	5,3
10. Ordningsregler	6,7	5,3
11. Studiero	7,2	5,2
12. Trygghet	8,8	7,9
13. Förhindra kränkningar	7,6	6,9
14. Elevhälsa	8,1	6,7

Resultat indexvärden – förändring

Först presenteras indexvärdet för aktuell skolenhet. Efter det presenteras resultatförändringen sedan senaste undersökning aktuell skolenhet deltog i.

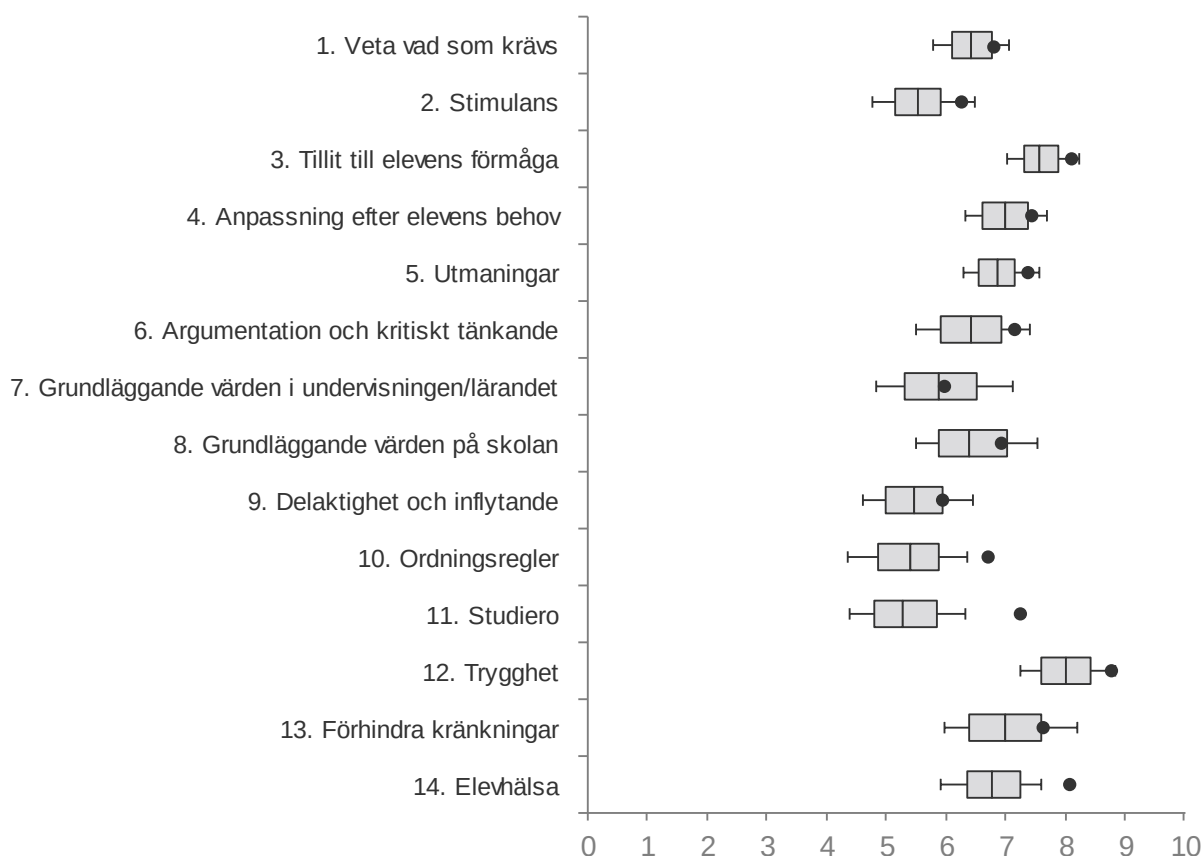
Lysingskolan åk 9		
	HT 2016	Förändring *
1. Veta vad som krävs	6,8	-
2. Stimulans	6,2	-
3. Tillit till elevens förmåga	8,1	-
4. Anpassning efter elevens behov	7,4	-
5. Utmaningar	7,4	-
6. Argumentation och kritiskt tänkande	7,1	-
7. Grundläggande värden i undervisningen/lärandet	6,0	-
8. Grundläggande värden på skolan	6,9	-
9. Delaktighet och inflytande	5,9	-
10. Ordningsregler	6,7	-
11. Studiero	7,2	-
12. Trygghet	8,8	-
13. Förhindra kränkningar	7,6	-
14. Elevhälsa	8,1	-

* Skolenheten kan inte jämföras med tidigare undersökningar.

Resultat indexvärden – jämförelser

Diagrammet nedan visar indexvärdena för den aktuella skolenheten jämfört med samtliga skolenheter i enkätomgången. Ett högt indexvärde indikerar en positiv uppfattning. Läs mer om hur indexvärdet beräknas i avsnittet *Om Skolenkäten*.

För varje frågeområde (index) redovisas spridningen för samtliga skolenheter i enkätomgången genom boxdiagrammet. Den 10:e percentilen är den nivå som 10 procent av skolenheterna ligger under och 90:e percentilen den nivå som 10 procent av skolenheterna ligger över. På motsvarande sätt uttolkas den nedre kvartilen (p25), medianen (p50) och den övre kvartilen (p75). Den svarta punkten visar genomsnittet för den aktuella skolenheten.

Resultat frågeområden och påståenden

Resultat för frågeområden och påståenden för elever i årskurs 9 på den aktuella skolenheten.

* = 1–9 svarande, ** = 10–19 svarande, *** = 20 svarande eller fler

Läs mer om maskeringen i avsnittet *Principer för att skydda respondenternas anonymitet*.

1. Veta vad som krävs	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Mina lärare förklarar vad vi ska göra i skolarbetet så att jag förstår	7,9	17	45%	18	47%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,9	6 076	29%	10 660	51%	2 942	14%	704	3%	508	2%
Jag tycker det är svårt att veta vad jag ska klara av i skolan (-)	5,2	*	-	13	34%	12	32%	6	16%	*	-
Samtliga åk 9	5,5	1 728	8%	6 658	32%	7 773	37%	3 483	17%	1 248	6%
Jag vet vad jag behöver kunna för att nå kunskapskraven i skolan	7,1	12	32%	21	55%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,6	5 220	25%	10 267	49%	3 803	18%	943	5%	657	3%
Index	6,8										
Samtliga åk 9	6,4										

2. Stimulans	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Skolarbetet är intressant	6,4	5	13%	25	66%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	5,8	1 932	9%	12 184	58%	4 864	23%	1 305	6%	605	3%
Skolarbetet är roligt	5,8	*	-	27	71%	6	16%	*	-	*	-
Samtliga åk 9	5,1	1 160	6%	10 325	49%	7 051	34%	1 748	8%	606	3%
Skolarbetet stimulerar mig att lära mig mer	6,5	6	16%	24	63%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	5,7	2 696	13%	10 121	48%	5 751	28%	1 417	7%	905	4%

Index	6,2
Samtliga åk 9	5,5

3. Tillit till elevens förmåga	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Mina lärare får mig att tro på mig själv i mitt skolarbete	7,7	15	39%	19	50%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,1	4 351	21%	8 995	43%	4 368	21%	1 648	8%	1 528	7%
Mina lärare förväntar sig att jag ska göra mitt bästa	8,2	18	47%	17	45%	*	-	0	0%	*	-
Samtliga åk 9	8,1	10 257	49%	8 035	38%	962	5%	393	2%	1 243	6%
Jag kan nå kunskapskraven i skolan om jag försöker	8,4	24	63%	11	29%	*	-	*	-	0	0%
Samtliga åk 9	8,4	12 215	58%	6 921	33%	1 022	5%	296	1%	436	2%

Index	8,1
Samtliga åk 9	7,6

4. Anpassning efter elevens behov	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Jag kan få extraundervisning om jag skulle behöva det	7,0	13	34%	17	45%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	7,1	7 024	34%	7 767	37%	2 494	12%	1 077	5%	2 528	12%
Mina lärare hjälper mig i skolarbetet när jag behöver det	8,3	20	53%	16	42%	0	0%	*	-	*	-
Samtliga åk 9	7,4	7 961	38%	9 994	48%	1 941	9%	616	3%	378	2%
Skolarbetet är för svårt för mig (-)	6,9	*	-	*	-	15	39%	14	37%	0	0%
Samtliga åk 9	6,3	1 038	5%	4 829	23%	9 280	44%	4 964	24%	779	4%

Index	7,4
Samtliga åk 9	7,0

5. Utmaningar	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
I min skola finns det extrauppgifter för de som hinner och vill ha det	8,0	16	42%	17	45%	*	-	0	0%	*	-
Samtliga åk 9	7,4	7 492	36%	8 944	43%	1 988	10%	753	4%	1 713	8%
Jag kan få svårare uppgifter om jag vill	7,5	13	34%	19	50%	*	-	0	0%	*	-
Samtliga åk 9	7,1	6 590	32%	9 153	44%	2 453	12%	775	4%	1 919	9%
Jag får för lite utmanande arbetsuppgifter i skolan (-)	6,6	*	-	6	16%	22	58%	7	18%	*	-
Samtliga åk 9	6,0	1 334	6%	4 960	24%	9 197	44%	3 889	19%	1 510	7%

Index	7,4
Samtliga åk 9	6,8

6. Argumentation och kritiskt tänkande	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
På lektionerna får vi diskutera och debattera olika frågor	6,8	8	21%	26	68%	*	-	*	-	0	0%
Samtliga åk 9	6,2	3 806	18%	10 580	51%	4 499	22%	1 052	5%	953	5%
I min skola får jag lära mig att argumentera för min sak	7,2	13	34%	18	47%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,3	5 077	24%	8 828	42%	3 642	17%	1 716	8%	1 627	8%
Mina lärare uppmuntrar oss elever att reflektera över vad vi hör och läser	7,3	10	26%	23	61%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,4	4 143	20%	10 081	48%	3 530	17%	993	5%	2 143	10%

Index 7,1

Samtliga åk 9 6,3

7. Grundläggande värden i undervisningen/lärandet	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
I min skola pratar vi om mänskliga rättigheter	7,4	13	34%	16	42%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,5	5 637	27%	8 817	42%	3 195	15%	1 620	8%	1 621	8%
I min skola pratar vi om jämställdhet mellan könen	4,4	*	-	12	32%	10	26%	9	24%	*	-
Samtliga åk 9	5,0	3 451	17%	6 444	31%	4 751	23%	3 926	19%	2 318	11%
I min skola får jag öva på att göra etiska ställningstaganden	6,2	*	-	23	61%	*	-	*	-	9	24%
Samtliga åk 9	6,0	2 628	13%	7 391	35%	3 231	15%	1 223	6%	6 417	31%

Index 6,0

Samtliga åk 9 5,8

8. Grundläggande värden på skolan	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Mina lärare ger killar och tjejer samma förutsättningar	5,8	12	32%	10	26%	8	21%	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,7	7 653	37%	6 898	33%	3 032	15%	2 127	10%	1 180	6%
I min skola respekterar vi varandras olikheter	7,4	11	29%	23	61%	*	-	0	0%	*	-
Samtliga åk 9	6,3	4 695	22%	9 705	46%	3 781	18%	1 515	7%	1 194	6%
I min skola respekterar elever och lärare varandra	7,6	15	39%	18	47%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,0	3 706	18%	9 980	48%	4 499	22%	1 639	8%	1 066	5%

Index	6,9
Samtliga åk 9	6,3

9. Delaktighet och inflytande	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Vi elever har inflytande över undervisningens innehåll	5,3	*	-	18	47%	12	32%	*	-	*	-
Samtliga åk 9	5,0	1 475	7%	8 169	39%	6 593	32%	2 166	10%	2 487	12%
På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter	6,0	*	-	18	47%	8	21%	*	-	0	0%
Samtliga åk 9	5,2	2 284	11%	8 710	42%	6 360	30%	2 377	11%	1 159	6%
I min skola är vi elever med och påverkar vår skolmiljö	6,5	9	24%	19	50%	5	13%	*	-	*	-
Samtliga åk 9	5,9	3 695	18%	9 201	44%	4 425	21%	1 822	9%	1 747	8%

Index	5,9
Samtliga åk 9	5,3

	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
10. Ordningsregler											
I min skola följer eleverna de ordningsregler som finns	6,8	6	16%	23	61%	*	-	*	-	5	13%
Samtliga åk 9	5,0	1 726	8%	8 497	41%	6 946	33%	2 412	12%	1 309	6%
I min skola är vi elever med och bestämmer vilka ordningsregler vi ska ha	5,8	9	24%	16	42%	*	-	7	18%	*	-
Samtliga åk 9	4,3	2 245	11%	5 896	28%	5 731	27%	4 985	24%	2 033	10%
Mina lärare ser till att ordningsreglerna på skolan följs	7,6	13	34%	19	50%	*	-	0	0%	*	-
Samtliga åk 9	6,6	5 166	25%	9 853	47%	3 444	16%	1 136	5%	1 291	6%

Index 6,7

Samtliga åk 9 5,3

	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
11. Studiero											
Jag har studiero på lektionerna	7,3	11	29%	24	63%	*	-	*	-	0	0%
Samtliga åk 9	5,6	2 729	13%	10 061	48%	5 153	25%	1 969	9%	978	5%
På lektionerna stör andra elever ordningen i klassrummet (-)	7,1	*	-	7	18%	15	39%	14	37%	*	-
Samtliga åk 9	4,2	4 487	21%	7 711	37%	6 066	29%	1 746	8%	880	4%
Mina lärare ser till att det är studiero på lektionerna	7,3	11	29%	22	58%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,0	3 471	17%	10 138	49%	4 820	23%	1 436	7%	1 025	5%

Index 7,2

Samtliga åk 9 5,2

	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
12. Trygghet											
I min skola finns det elever som jag är rädd för (-)	9,0	*	-	*	-	*	-	31	82%	0	0%
Samtliga åk 9	8,0	1 408	7%	2 229	11%	3 240	16%	13 043	62%	970	5%
I min skola finns det personal som jag är rädd för (-)	9,0	*	-	*	-	*	-	32	84%	0	0%
Samtliga åk 9	8,0	1 508	7%	2 007	10%	3 472	17%	12 964	62%	939	4%
Jag känner mig trygg i skolan	8,2	22	58%	**	-	0	0%	*	-	0	0%
Samtliga åk 9	7,7	9 844	47%	7 570	36%	1 603	8%	1 035	5%	838	4%

Index 8,8

Samtliga åk 9 7,9

	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
13. Förhindra kränkningar											
Min skola arbetar aktivt med att förhindra kränkande behandling	7,7	15	39%	19	50%	*	-	0	0%	*	-
Samtliga åk 9	6,6	5 857	28%	7 965	38%	3 254	16%	1 382	7%	2 432	12%
De vuxna på skolan reagerar om de får reda på att en elev blivit kränkt	7,1	13	34%	15	39%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	6,8	6 856	33%	7 371	35%	2 975	14%	1 551	7%	2 137	10%
Jag vet vem på skolan jag kan prata med om någon har varit elak mot en elev	8,0	19	50%	15	39%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	7,2	8 491	41%	7 412	35%	2 073	10%	1 551	7%	1 363	7%

Index 7,6

Samtliga åk 9 6,9

14. Elevhälsa	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Elevhälsogruppen i min skola frågar oss elever om hur vi upplever vår skol- och livssituation	7,8	14	37%	20	53%	*	-	0	0%	*	-
Samtliga åk 9	5,7	3 738	18%	7 287	35%	3 790	18%	2 374	11%	3 701	18%
Jag kan gå och prata med skolsköterskan eller kuratorn/skolpsykolog om vad jag vill, det måste inte ha hänt något allvarligt	8,5	20	53%	14	37%	*	-	0	0%	*	-
Samtliga åk 9	7,2	8 068	39%	6 719	32%	2 018	10%	1 573	8%	2 512	12%
På min skola är det OK att lämna lektionen om man känner ett behov av att träffa skolsköterskan eller kurator	7,9	17	45%	14	37%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	7,2	7 619	36%	7 067	34%	2 043	10%	1 414	7%	2 747	13%
Index	8,1										
Samtliga åk 9	6,7										

15. Övergripande nöjdhet (bildar ej index)	Medel- värde	Stämmer helt och hållet		Stämmer ganska bra		Stämmer ganska dåligt		Stämmer inte alls		Vet ej	
		Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Jag är nöjd med min skola som helhet	7,6	19	50%	14	37%	*	-	*	-	0	0%
Samtliga åk 9	6,5	5 901	28%	9 012	43%	3 029	14%	1 892	9%	1 056	5%
Jag skulle rekommendera min skola	7,8	21	55%	9	24%	*	-	*	-	*	-
Samtliga åk 9	5,9	5 352	26%	7 045	34%	3 387	16%	3 101	15%	2 005	10%

Redovisningsprinciper

För att säkra resultatens tillförlitlighet, och för att resultaten ska redovisas, måste följande kriterier vara uppfyllda:

Svarsfrekvens

Minst 65 procent av respondenterna på skolenheten måste ha besvarat Skolenkäten.

Indexvärden

Minst 5 personer på skolenheten måste ha besvarat Skolenkäten.

Enskilda påståenden

Minst 20 personer på skolenheten måste ha besvarat Skolenkäten för att enskilda påståenden ska redovisas. Om det är 10–19 personer som har svarat redovisas dock medelvärdet för respektive påstående.

Principer för att skydda respondenternas anonymitet

För att det inte ska vara möjligt att kunna identifiera enskilda svarande finns ett antal begränsningar för hur resultaten för den enskilda skolenheten redovisas:

Enskilda svarsalternativ

- För att resultatet för ett enskilt svarsalternativ (t.ex. Stämmer helt och hållet) ska redovisas krävs att minst fem personer har angett svarsalternativet
- Om det är färre än fem personer som har angett ett visst svarsalternativ maskeras resultatet automatiskt för att säkra anonymiteten
- Om endast ett svarsalternativ har färre än fem svar maskeras även det svarsalternativ med näst minst antal svar för att det inte ska vara möjligt att räkna ut hur många som angett det andra alternativet

Resultaten maskeras på följande sätt:

* = 1–9 svarande, ** = 10–19 svarande, *** = 20 eller fler svarande

Om ingen har angett ett visst svarsalternativ anges dock detta (med 0).

Om Skolenkäten

Syfte

Skolinspektionen granskar regelbundet all skolverksamhet i hela landet. Det kallas regelbunden tillsyn. Målet är att bidra till alla barns och elevers lika rätt till en god utbildning i en trygg miljö, där alla når minst godkänt i alla ämnen. Enkäterna är en viktig del av granskningen. Delar av enkätresultatet kommer också att presenteras på Skolverkets webbplats www.valjaskola.se.

Här kan du läsa mer om Skolinspektionens regelbundna tillsyn av skolenheterna:
www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Regelbunden-tillsyn/

Skolenkätens frågor utgår från de bedömningsområden som den regelbundna tillsynen är inriktad på. Den regelbundna tillsynens syfte är att se till att skolenheterna följer de lagar, regler och läroplaner som finns för skolverksamheter.

Frågorna fokuserar särskilt på de områden som det kan vara svårt att få information om från andra källor. Resultaten utgör en viktig grund för den regelbundna tillsynen av skolenheterna.

Indexvärden

Ett högt indexvärde indikerar en positiv uppfattning. Indexvärdena är tänkta att jämföras med övriga skolenheters indexvärden för respektive område. Detta kan ge en uppfattning om hur den aktuella skolenheten förhåller sig gentemot samtliga skolenheter i enkätomgången. Indexvärdena för de olika områdena bör inte jämföras med varandra.

Ett index är ett sammantaget mått på något man vill mäta, exempelvis ett bedömningsområde. Skolenkätens indexvärden konstrueras genom att lägga samman tre påståenden. Indexvärdet är alltså medelvärde för de tre hopslagna påståendena. I beräkningen av index ges de olika svarsalternativen ett värde som sedan summeras och delas på antalet svar. Svarsalternativet "Vet ej" exkluderas helt från beräkningarna. Svarsalternativens värden är:

- Stämmer helt och hållet = 10
- Stämmer ganska bra = 6,67
- Stämmer ganska dåligt = 3,33
- Stämmer inte alls = 0

Svarsalternativen för negativa påståenden (markerade med minustecken i resultatredovisningen) beräknas med omvänt värde, det vill säga:

- Stämmer helt och hållet = 0
- Stämmer ganska bra = 3,33
- Stämmer ganska dåligt = 6,67
- Stämmer inte alls = 10

Detta görs för att påståendenas resultat ska gå i linje med övriga påståenden.